

ХАНТЫ ЯСАҢ

7 апреля 2016 года

www.khanty-yasang.ru

№ 7 (3451)

Основана 1 ноября 1957 года

ЁМВОШН ВҮДЕН ЁХ КАССАТ

Н. НОВЫХОВА ВЕРУМХУР

Ханты хэ Николай Павлович Тасьманов Касум вошн вэд. Лұв тәм кәсупсыйн «Ветеран оленеводства» ишәк непекән па мойлупсыйн мәсы. Лұв тәм ванән 59 ода йис па кашаң од вұды әхәлн кәсәл.

Тәм
номерән
лұнтаты:

9

Варьёган кертән
ведпәс па
вүден ёх
емәнхәтл вәс

10

Касум нявремәт
йис моньщ-путәр
вандтәсәт

11

Хутыса
Полнавәт
вошн шуши
мир вәлдәт

14

Нижневартоск
вошн вәдты
хәнты не Римма
Сигильетова
вәлупсәл одаңән

15

Владимир Енов
хәншум «Ас ёх
моньщәт» немуп
киника етәс

Югра мўв правительства мирхот

**Ван кер тыдәш
2016-мит одн округ
правительства
мирхот вәс, щәта
22 вер нух вантсы.**

Ши мирхот видео карты кел хўват дэщәтман вәс, щирниса округ районәт, вошәт кәщайт хәдәнтсәт па путәртсәт.

Мирхот пурайн тәм одн хошум, каврум, потум йиңк, нуви тўт пәты сухуптәты вер оләңән поступсы вўсы. Югра мўв ши вер сухуптәты тынәт хәншты тәхи кәща дәңкәр хә Алексей Березовский ай тәс, хути вәщ тыдәш 1-мит хәтл вўш эвәлт ши вер пәты сухуптәты тын 4,6 процента вәншәка йил. Советской, Нуви сәңхум, Покачи вошәтн па Нижневартонской районән 7 процента нух енмәл.

Ши тумпийн тәм мирхотн эконо-класс хот омәсты пәты и квадратной метра 35 шурәс шойт юкана 40 шурәс шойт тына хойл, ши оләңән поступсы вўсы. Округ губернатор Наталья Комарова лупәс, вантә, тәм ванән «Жилье для российской семьи» немпи Россия мўв поступсы йилпатсы, щит пәты округев поступсийн ши вер оләңән нух хәншсы па тын ищи вәна йис. «Щит версы, ләдн хотәт омәсты тәхет әх мўң увәс мўвева атюхәтсәт», – лупәс хотәт омәсты департамент кәща юкана вәдты не Диана Саварская.

**Людмила
ЛОНГОРТОВА**

Ай кер тыдәш 29-митн хәдум дума, щит Тюменской область, Ёмвош округев па Ямал мўв совет әх видео щирн вәйтантийдсәт.

Мирхот одниттийн әктәшум хәннехуятәт ишәк непекайт мойдәсәт. Щиты Тюмень вошн Российской академия образования академик хә Геннадий Кунцев Благодарность непекин мәсы. Щәдта ям па тўңширәң рәпата пәта Югра мўв депутат Леонид Симановский, Тюменской область депутатәң Эрнест Валеев па Иван Квитки, Ямал мўв эвәлт Григорий Ледков па Ёмвош округ Югорск вош кәща хә Раис Салахов ищи ишәк непекайтн мойдәты нумәс версәт.

Елды Дума кәща

4,5 шурәс хәннехә Победа хәтл елпийн вух нәтупсийн мәдыит

Мәнум тыдәш 31-мит хәтәдн Ёмвошн округ дума депутатәт 55-мит мирхота әктәшийдсәт. Щәта йилуп поступсәт оләңән ясәң тәсәт.

Кашәң ол Вудәң Отечественной дәдн дәясум па ши пурайн рәпитум әх Победа хәтл елпийн вухәң нәтупсийн мәдыит. Интәм дәясум әх хәдум шурәс шойт вухн мәдыит, ши пурайн рәпитум па дәясум әх имидәл – кәтшурәс шойт вухн. Ши нәтупсийн Югра мўвевн 4500 хәннехә мәды.

Россия мўвевн кимит няврем сема питмәл пәты хоттел әх «материнский капитал» нәтупсийн мәдыит. Ин Россия мўв кәща В. Путин партәс, ши поступсы 2018-мит ол вәнты рәпитты питл. Югра мўв депутатәт ин югорской капитал оләңән ищи поступсийн хәншәт,

Хәдум Дума кәща әх вәйтантийдсәт

хәйт путәртсәт, муй щирн дыв мўвдәдн муниципальной тәхет пидә рәпитләт. Б. Хохряков лупәс, хути округевн 26 вошәң, 57 кәртәң, 9 район па 13 вош округ местной самоуправление тәхет вәдләт. Щив 1274 хуят луңәл. Округ дума хуятәт дыв пидәдә иса ши рәпитләт, арсыр семинарәт, «еңта пәсанәт», координационной мирхотәт верәнтләт. Дыв вошәң па кәртәң дума әх арсыр верәта вәндтәләт, консультацияйт мәдәт, арсыр йилуп поступсәт оләңән дыведа путәртләт. Ләдн муниципальной думайт вўты правовой актәт

тўңширәңә атләщәтсәт. Б. Хохряков лупәс: «Мет мосты па вудәң рәпата, щит координационной совет щирн дәщәтты вәйтантиупсәт вәдләт. Мўң ши вер дәщәтман кашәң кварталн районәта муй па вошәта яңхлўв, хута депутатәт, кәща хуятәт пидә вәйтантийдлўв па арсыр мосты верәт оләңән путәртлўв па вәндтәлўв, муй щирн тўңширәңә сыр-сыр поступсәт па верәт дәщәтты мосл».

Тюмень па Ямал мўв дума кәща хәйңән ищи дўв верләд оләңән путәртсәт, муй щирн дыв мўвдәдн ши верәт тәдәт.

Надежда ВАХ

щит пәты ши арат ол мәр «капремонт» пәты вух сухуптәты дыведа ән мосл. Интәм ши вух ән сухуптәләт тәп ши хотәтн вәдты әх, мәта утәт 2013-мит ол ван хәтлуп тыдәш 25-мит хәтл вўш эвәлт омәссыит. Ши вәнты омсум хотәт пәты мир «капремонт» пәты вух сухуптәләт. «Йилуп хотәтн вәдты иса әха вет ол мәр ши вух сухуптәты ән мосл, щит пәты мўң щимәш непеке дәщәтлўв», – лупл Б. Хохряков.

Депутатәт мирхотн округ дума, правительства па рәпата мәты әх кўтәдн хәншты кашащты непеке тәса вантсәт. Интәм округевн минимальной рәпата тыдәш вух 14963 шойт вуха йил.

Надежда РАГИМОВА

Оса тәхет йилуп верәта вўянтләт

Ай кер тылдың 29-мит хәтәдн «Югра дьлһуптаты» тәхи увәс әх округ кәщә не Н. Комарова пида вәйтәнтыйдсәт. Ши артән Няһәң вош па Мәнстар район оса тәхетн рәпитты әх видео щирн ищи арсыр верәт олаңән путәртсәт.

Мет олаңән ясаң мәнәс, муй щирн округ луваттыйн вәдты оса тәхета нәтты. Тәмәщ йилуп верәта ван хәтлуп тылдың вўш эвәлт вўянтсәт. Интәм тәта Няһәң вошн оса щирн рәпитты әх арсыр утәта вәндтыйдсәт. Ши әх эвәлт уша йис, муй верәт яма ләщәтман вәлдәт, муй проектәт па грантәт хуши тәса па унтас тәты пәты хәншты. Итәх оса тәхет наркотик, хоңса

тадты, күтрәң йиңка кетумты әха ләңхаләт нәтты па ши турас верәт эвәлт дывел нух вўдыты. Тәм вошн хәлүм ол шеңк нумсәң па мосты вер ләщәтды, щит нявремәт вәндтаты хуятәт рўть-щәтыйн пәдъница муй па мәшәт ямәлды тәхета яңхләт. Пушхиет пида лавәрт рәпитты, кашәң хәннехә итәх пурайн лекщитты ат веритәс. Унтас тәты вән верәт округ луваттыйн

ләщәтты мосл. Әктәщум әх елды ләңхаләт па кәртәт па вошәт эвәлт мир тыв ищи вохты. Ши хәтл дыв мастер-класс ванләсәт, грант непекаәт хәншсәт.

Шуши мир верәт олаңән «Югра дьлһуптаты» тәхи кәщә хә **А. Новыхов** ай павтәс. Тәм мәнты оләтн увәс мир вўды таш, вой-хўд вер тәхет яма рәпитты пйтсәт. Округ луваттыйн емәңхәтләт ләщәтдыт, щит вән унтас тәд нявремәта па айлат әха па па мирәт пәты. Йис шуши мир вәлупсы мет уша йил, хән мойң хуятәт вәнт шушета юхтыйдләт. Елды путәр

тәм оса тәхи кәщә ләңкәр не **Л. Алфёрова** вўс. Лўв шуши мир айлат әх олаңән хурәт ванләс па тәса мәнты верәт аляс. Вән, сәма рәхты па мосты вер тывәс, щит кашәң ол айлат әх кәртәтн вәйтәнтыйдләт па путәртләт, муй щирн күтәдн дыв рәпитләт па муйсәр йилуп утәта вўянтсәт.

Н. Комарова мет әмәщләс тәмәщ верәт, хута арсыр мирәт ләхсәна вәлдәт. Снумты нявремәт па айлат әвет па пухәт кәсупсәтн ияха кўншемәләт па и әш хўват шәшләт.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Тәрум пәты нәтупсы верды

Ши олаңән ай кер тылдың 23-митн Югра мўв оса тәхи хәннехә правайт вәньдыты вер тәты комиссия әх мирхотн путәртсәт.

Оса тәхи хәннехә правайт вәньдыты вер тәты комиссия кәщә хә **Валерий Анисимов** лупәс, хути округевн няд ол мәр «О бесплатной юридической помощи в Российской Федерации» немпи поступсы рәпитл. «*Ин мосл уша верты, муй щирн ши оләт мәр тәрум пәты юридической нәтупсы тәсўв, муй юврая мәнл, муй щирн елды тўңщирәңа ши рәпата ләщәтты*», – лупәс В. Анисимов.

Округ внутренней политика департамент кәщә ләңкәр не **Майя Есина** округев луваттыйн тәрум пәты юридической нәтупсы тәты вер олаңән ай тәс. Ин Югра мўв адвокатской палата эвәлт 268 адвокат хуят ши нәтупсы тәләт. Федеральной поступсы хўват тумпийн округ

поступсы хўват тәрум пәты юридической нәтупсы вўты веритләт, щит: рәпатайды мәшәң хәдмит группа әх; 65 ода ювум хәннехәйт; ләдясум әх имет, дыв хоттел әхләд; ар няврем тәйты хоттел әх; ателдт 14 ол вәнты няврем енмәлды хуят; ай кәртәтн вәдты әх па шуши мир хуятәт.

Округ бюджет эвәлт тәрум пәты юридической нәтупсы тәты щира 5 миллион мулдас шойт вух мәсы.

Округ поступсыин хәншман вәд, хән па матахуятәтәтәрум пәты ши нәтупсы мәды. Ши нәтупсы миюм адвокат хә компенсация вух әша холумтәд. Федеральной поступсыин хәншсы, щит хәннехә эвәлт вохты

непек вантты, хән лўв мәшәңа йис па рәпитты ән веритл; вўт кәртәт па мўв непека хәншты олаңән вохты непек нух вантты па уша верты, ши хуят шуши мир эвәлт вәд муй әнтә. Ши тумпийн вәлупсыин лавәрт сўрта пйтты хәя ищи тәрум пәты юридической нәтупсы мәты мосл. Ши вохты непекаәт округ внутренней политика департамент хуша немасыя комиссия әх нух вантләт.

2015-мит олн округ бюджет эвәлт тәрум пәты нәтупсы тәты щира 5 миллион мулдас шойт вух мәсы. Ши арат вух 2020-мит ол вәнты мәты пйтты. Сыры 7 миллион щурәс шойт вух мәсы, тәп ол сухәнтты пурайн вух хәщәс, щит пәты шимәлшәк вух мәты пйтты. Тәняд округ внутренней политика департамента 714 вохты непек китсы. 615 непек хўват адвокатәт рәпитты пйтсәт па дыв ши рәпата тәты пәты

вухн сухуптәсыйт. 69 непек елды ямсыева нух хәншты щира юхды китсы. Арсыр хәннехәйт эвәлт 24 шуши хуят нәтсы. Мет ар непек – щит 151 вохты непек алиментәт сухуптәты вер олаңән вәс.

Государственной тәхет тумпи тәрум пәты юридической нәтупсы негосударственной тәхет әх тәләт, щит ЮГУ, СурГУ па Нижневартской экономической правовой институт хуша рәпитты адвокатәт.

Мирхот пурайн кәщәйт ямсыева непека нух хәншсәт, муй щирн ши верн вәлүм нўшайт тўңматты мосл. Елды непек ши верәт тәты арсыр тәхета китсы. Ши тумпийн путәртсы, хути юридической нәтупсы тәты кеншәк пйтл, хән адвокатәта ши олаңән ар непек ләщәтты ән мосты пйтл.

Людмила СПИРЯКОВА

Округ кәшә не «Дыләң союм» нявремәт пида

Ай кер тыләш 30-митн округ губернатор не Наталья Комарова «Дыләң союм» нявремәт вәндтәты тәхия янхәс. Шәта лүв нявремәт па телемост ширн Лянтор вошн па Аган кәртән шуши мир культура тәты әх пида вәйтантылдәс па путәртәс.

Мет сыры Н. Комарова «Дыләң союм» хот ямсыева нух вантәс па уша верәс, муй ширн тәта пушхәт вәндтәйлдәт.

Ши юпийн лүв лупәс, хути тәнял од шуши мир культура лавәдман тәйты немн пунсы, тәм од Нявремәт ода альсы, «Дыләң союм» тәхийн вәндтәты әх па нявремәт иса ши верәт тәдәт. «Тәм тәхи пәты йилдуп лашкам хот омәсты мосл», – лупәс округ кәшә не Ёмвош администрация кәшә хәя Максима Ряшина.

Вәйтантупсийн округ кәшә не Нижневартговской районән вәдты нүша верәт оләңән ай тәс. Шәта шуши мир нарәсьюхәт верты па шитәтн нарәсты вәндтәты әх

Югра мўв айкел хәншты әх хотн ай кер тыләш 31-мит хәтәдн рәпитты верәт тәты департамент кәшә хә Алексей Варлаков пида вәйтантупсы вәс.

Рәпитты әх кәсупсы

Лүв ясәд әвәлт уша йис, Уральской мўв луваттыин «Славим человека труда» немпи кәсупсы мәнл. Тәта мет яма па тәса рәпитты әх артадәлйит. Тәмәш әмәш па мосты кәсупсы верты Уральской мўв кәшә Игорь Холманских нумәсн юхәтса. Од лүңта тәм тәхийн кәсты хуят ара йил. Ин Югра мўвн арсыр рәпатнекәт мосләт. Ши кўтн Ёмвош округн ай кер тыләш 30-мит хәтәдн 5 шурәс 599 хәннехә рәпәта ән тәйл.

Елды оса верәт тәты департамент кәшә ләңкәр не Ирина Безносова лупәс, хути Югра мўва рәпитты юхәтты әха яма мосл рўш ясәң вәты. Ши кеша Таджикистан мўва рўш ясәңуп киникайт китсайт. Шәта вәдты рўш мир ясәд вәндтәты пәта.

Ульяна ДАНИЛО

Н. Комарова шуши нявремәт хуша мойна юхтәс

әнтәм. Ёмвошн шимәш хуятәт вәдләт па рәпитләт, ширн тәта немәсыя вәндтәты хәрәт ләшәтты мосл. «Дыләң союм» әх иши ши вер тәты веритләт.

Тәм тәхи кәшә не Т.С. Вадичупова путәртәс, муйсәр верәта дыв нявремәт вәндтәләт. 2017-мит одн «Дыләң союм» тәхи яң од постәты питл. Интәм шәта 5-18 од луват 586 няврем арсыр шуши мир верәта вәндтәйлдәт. Тәнял

ши тәхия па 228 квадратной метра мәсы, ин шәта 3 вәндтәты хот йит, арсыр пурмәсәт верты хот йит, киникайт лүңәтты хот па па хот йитәт тывсәт.

Елды «Дыләң союм» тәхи, Аган па Лянтор вошәңн нявремәт кәшә неңа альсәт, муй ширн дыв нарәсты па якты хошләт.

Людмила СПИРЯКОВА

Пенсия вух верәт

Вән кер тыләш 5-мит хәтәдн Пенсионной тәхийн Ёмвош округ луваттыин кәшәя вәдты не Татьяна Зайцева айкел хәншты әх пида вәйтантылдәс.

Т. Зайцева лупәс:

– Вән кер тыләш 1-мит хәтл вўш әвәлт пенсия вўхәт 4 процента араттыя нух нәтләйт. Югра мўвн рўтьшәты хәннехә ара йис. Шиты 2016-мит однай кер тыләш 1-мит хәтәдн Югра мўвн 400 шурәс мултас пенсионер хуят хәншман вәд. Нух нәтум пенсия вух 23,6 шурәс рўтьшәты хәннехә вўс. Ин кўтуп арат социальной пенсия вух 11,7 шурәс шойта йил. Мәшәң нявремәт тыләш мәр вухәд 17,8 шурәс шойта йис.

Ин Югра мўвн рўтьшәты мира тыләш мәр вәдты вух 10,7 шурәс шойта хойл. Мәтта пенсионер тәми киньша шимл вух вўд ки, округ бюджет әвәлт нух нәтлә. Ши тумпи кәт од мәр и пўш ән рәпитман вәдты хуятәт рўтьшәты яңхты тәхәд вәнта па июхды вухән сухуптәлйит.

Елды Т. Зайцева ясәң әвәлт, хәдмит муй па нядмит нявремәт

тәйты әңкета мәты вухәт оләңән уша йис. Шиты ар нявремәң әңкета мәты материнской капитал вухәт Россия мўв правительствә әхн 2018-мит од вәнта версайт. Ши тумпи тәнял од ши вухәт әвәлт 20 шурәс шойт вух рәхәс вўты. Шиты вух ай кер тыләш 31-мит хәтл 2016-мит од вәнта вўйляты вер вәс. Ши мәр Югра мўвн 23 шурәс арат хоттәд әх материнской капитал әвәлт 20 шурәс арат шойт вух вўсәт. Ияха вўюм вух 437 миллион шойт вуха хойс.

Шәтта Пенсионной фонд арсыр верәт тәты тәхи пида яма рәпитләт. Югра мўв многофункциональной тәхийн хәдмит муй па нядмит нявремәт тәйты әңкета мәты вухәт, пенсия па па утәт ләшәтты рәхл.

Ульяна МОЛДАНОВА

Муй щирн айлат ёх верат мәнлэт

Ай кер тыдәш 23-мит хәтәдн Общественной па внешней связят департамент хот йитн айкелд әкәттә ёхлүв округев вәндтәты па айлат ёх верат ләшәттә кәшә ләңкәр хә Антон Тимкин, айлат ёх отдел кәшә хә Геннадий Забайкин па Ёмвош медицинской академияйн айлат хуятәт пида рәпитты кәшә не Наталья Любякина пида вәйтантийдсәт.

А. Тимкин лупәс:
– Юхи хәшум оләтн айлат ёхлүв верат мүн Югра мўевн ишиты йилуп щирн мәнты питсәт. Тәнял ол вўш эвәлт Агентство стратегических инициатив пида немасыя шимәшч поступсы версүв

па арсыр технопаркәт пүншлүв. Ши тәхета яңхты айлат хуятәт яма па вешката вәндтәйтты па сыр-сыр верат ләшәттә иса хошләт. Мосл лупты, хуты тәмхәтл юриста муй экономиста дыведа мосты рәпата шеңк дәвәрт ёша павәтты.

Щит пәта тәм ванән «Газпром Трансгаз-Югорск» па Югорск вош кәшәйт пида мирхот версүв па нәмәссүв, муй щирн дыв вошелдн шимәшч технопарк айлат ёх пәта пүншты рәхл. Ма щиремн, тәм 2016-мит ол сухәнты

кемн округевн хәдмит тәхи, хута нявремәт рўтьшәты па арсыр верәта вәндтәйтты питләт, ишипа ләшәтлә.

А. Тимкин лупәс, хуты тәм йисн айлат хуятәт йилуп щирн арсыр мосты рәпатайта немасыя вәндтәты мосл. Тәп ши пурайн, вәншәкайтелдн, кашәң айлат хәннехә лүведа рәхты вәлупсы щир па сәмәңә тәйтты вер мушәттә веритл. Муй щирн ин нявремәт вәндтәлйит, щиты дыв елды вәдты питләт.

Владимир ЕНОВ

Югра Ипотечной тәхи рәпата верат

Ай кер тыдәш 23-мит хәтәдн Ёмвошн айкеләт әкәттә хәннехуятәт округев Ипотечной тәхи кәшә хә Евгений Чепель пида вәйтантийдсәт па йилуп хотәт омәсты верат оләңән иньшәссәт.

Е. Чепель дыведа тәмиты лупәс:

– Тәм ол вўш эвәлт мүн рәпитты тәхевн йилуп хотәт елды омәсты пәта 2020-мит ол вўш вәнта поступсы ләшәтсүв. Ши непек хўватн нәмәслүв тәм вет ол мәр округев луватн шурәс нивәдсот муй кәт шурәскем хот Ипотечной тәхи

вухәт унтасн омәсты. Шимәшч вер тумпийн, ма нәмәстемн, тәм йисн шеңк ар хәннехә аренда щирн мүн эвәлтәва вўюм хотәтн вәлдәт, щит пәта дыв рәпитты тәхева вух сухуптәләт. Тәм одн округев хуши па хәдум шимәшч хот омәссүв, щит: Ёмвошн – 90 хот йитпи йилуп хот,

Сәрханлән – 16 нурмән хот, мәта ут 170 хот йит тәйл па Нефтеюганск вошн – 94 йитпи хот па версүв. Мет ар аренда щирн мәты йилуп хот Сәрханл вошн омәслүв. Ши воша, вантә, вера ар хәннехә Россия мўев луват эвәлт кашәң ол мәр юхәтл.

Щәдта Югра Ипотечной тәхи кәшә шимәшч айкел верәс, муй арат вух идемты-ләшмәр аренда щирн вўты хотәтн вәдты хәннехуятәт дыведа сухуптәләт. Щиты

Ёмвошн и йитпи хот пәта, мәта ут 33 метра луват, дыв 22 шурәс шойт вух хәннехә эвәлт вўдәт, Нефтеюганскән – 15 шурәс па Сәрханлән – 18 шурәс. Мосл лупты, хуты тәм йисн Югра мўв луватн ямкем ар йилпа юхәттә хуятәт аренда щирн вўюм хотәтн вәлдәт. Щит, Евгений Чепель ясәт хўватн, округев Ипотечной тәхи пәта шеңк вудәң па мосты вер.

Владимир НОСКИН

Рўтьшәләт, вәндтәйлдәт, кәсләт

2006-мит одн Ёмвош округ-Юграйн мет оләңән пирәш ёх «Электронный гражданин» (<http://www.eduhmao.ru>) немуп поступсы рўвн компьютәрн рәпитты вәндтәты питсыйт. Ши вер тумпи ши хуятәт Интернет хуши пурмәсәт ләттә вәндтәйлдәт, тохтүрәт хуши яңхты хәншәңшәләт па кәшә хотәтн арсыр верат ләшәттә вәндләт. Ши ут пәты <http://www.gosuslugi.ru> немуп тәхи вәд. Тәм вер оләңән ай кер тыдәш 24-мит хәтәдн координационной совет немуп мирхотн путәр мәнәс, хута ух хәя округев губернатора нәттә хә Алексей Путин вәс.

Щәта компьютәрн рәпитты вер тухәдпи ай павәтсы, хутысаты 2015-мит одн пирәш хуятәт пәты рўтьшупсы па кәсты вер ләшәтсы. Мосл лупты, компьютәрн рәпиттыя рўтьшәты ёх киникайт мийдәты тәхетн, каш верты па нявремәт вәндтәты хотәтн тәрүм пәты вәндтәйлдәт. 2015-мит одн «Электронный гражданин» поступсы

унтасн округев хўват-тыйн 1051 хуят вәндтәйлдәт, щитәт күтн нядсот кәт пенсионер па нядхушәң шуши ёх вәс. Ши тухәдпи Пенсионной фонд вух рўвн 141-кем ән рәпитты вән ёх Сәрханлән, Лангепасн, Радужнойн, Нефтеюганскәйн, Ну-ви сәңхум па Урайн вәндтәйлдәт. Тәлаңтедн ши вухәт рўвн тәнял 1197 хуят вәндтыләс.

«Электронный гражданин» немуп поступсы ләшәтүм пура вўш эвәлт округевн 81 шурәс хуят компьютәрн рәпитты вәндсәт, ши мир күтн хәс и шурәс пирәш ёх вәд.

Вәна пелка ювум ёх тәлаңә вәдты пәты па спортивной кәсупсәт ванттыя нәлам физкультурной хотәта яңхләт. 60-79-кем олуп хуятәт күтн яртәң

мудтас шурәс хәннехә спорта вўянсәт, 80-кем ода ювум ёх эвәлт 123 хуят ши вер верләт. Кашәң ол мет ар пирәш ёх спортзаләта яңхты питсәт: 2013-мит одн 5472 хуят вәс, 2015-мит одн – 9504 хәннехә йис.

Мосл лупты, вән хуятәт рўтьшупсәт па кәсупсәт сәмәңә тәйләт. 2014-мит одн экскурсияйта 5463 хуят яңхәс, тәнял – 5723 арат хуят. Муйсәр рўтьшупсәт ол мәр питләт, ши оләңән «Туризм в Югре» немуп сайт хуши www.tourism.admhmao.ru уша павәтты щир вәд.

Реональда ОЛЬЗИНА

Мўвев-йиңкев давадты вер олаңан

Ай кер тыдәш 23-мит хәтәдн Югра мўв губернатор дәңкәр хә Геннадий Бухтин мўв-авәт верәт вантман тайты оса тәхет әх па увәс мир общинайт пида мирхот әктыдәс. Вәйтантупсийн путәртсы, муй ширн округев хўваттыйн мўвев-йиңкев верәт шавиман тайдыйт па хутыса ши тәхет көщайт шуши мирлўв пида рәпитләт.

Увәс мирлўв эвәлт тәта «Югра лыд-нуптәты» оса тәхи көщә хә А.В. Новьюхов, лўв дәңкәр хуятл В.М. Куриков, шуши мир вәна пелка ювум хуятәт оса тәхи көщә А.М. Константинов, «Дәңки» немуп увәс мир община көщә А.И. Маремьянин, «Колмодай» оса тәхи көщә О.Г. Шатин, «Остяко-Вогульск» община көщә А.С. Охранов па па оса тәхет әх вәсәт.

Советской район эвәлт юхтум «Экология Югры» немпи оса тәхи көщә хуят А.А. Хильман вәнтән павәрт юхәт сәвәрти, щитәт сопаса ләщәтты пашәлта мўвев сыстамтты вер олаңан путәр тәс. Лўв яснәл эвәлт уша йис, хуты Советской район луваттыйн йис пура вўш эвәлт мир павәрт юхәт сәвәрман па сопаса верман вәс. Тәмхәтл ванкўтды ши тәхет рәпата верты юпийн вәнтәң мўвәт вера шәкәлдыйт. Вантә, рәпата юпийн юх эвәлт вән па ай нувәт, юх шўкәт щиты мўвн хәйдәт. Щәдта лўң пура юхәтл, ши утәт нух вущемәләт. Ши шәк вер юпийн ар ол мәр немәлт юх ши мўвн ән па енумл. Щит пәты яман нәмәсты мосл, муй ширн хәшум юхәт тўнширәңа йира вўты, ләдн мўвев-йиңкев леваса ән кетумты. Александр Хильман көщә әха ястәс, хуты

тәм нўша вер тўнматты пәты Советской мўвн немасыя мирхот әкәтты мосл. Арсыр павәрт юхәт сәвәрти тәхет әх пида путәртты па и нумса юхәтты, муй ширн тәм вер тәса ләщәтты.

Нижневартской районән вәдты «Экологическая безопасность Югры» оса тәхи көщә хә А.В. Криста округев хўваттыйн хәлөң йиңкәт сыстамтты вер олаңан путәртәс. Уша йис, хуты кашәң ол Югра мўвн 116 миллион кубической метра хәлөң йиңкән юхәнәта мәнл. Ши күтн 147 шурәс кубической метра хотәт хошмәлты, нуви тўт вўщитты, каврум па потум йиңк мәты верәт тәты тәхет эвәлт. Ши юпийн вой па хўд имухты сурма йил. Щиты Нижневартской ГРЭСС рәпитты тәхи эвәлт Вах юханән кашәң ол ар хўд вәшл. Тәм юханән сыр-сыр хәлөң утәт тумпийн патәрух па ртуть ут вәйтсы. Муй ширн тәмәш йиңкән хўд вәдты питл? Анатолий Криста яснәт ширн, тәмхәтл округев луваттыйн вәдты кәртәтн па ай вошәтн немасыя йиңкәт сыстамтты утәт хўвн катрая йисәт, щит пәты йиңкәт тәса ән сыстамтдыйт. Нижневартской районән тәп Излучинск кәртән ши ут вәл, пасыр кәртәтн юханәт иса хәлөңәт. Щит пәты

сырыя йилуп сыстамтты шўңкәт омәсты мосл.

Г.Ф. Бухтин юхды лупәс, хуты тәм вер олаңан округ көщә әх вәд па айдтыева щит тўнматл. Мәнум олн мўв илпи питы вуй па газ вўты тәхет көщайт мўвев-йиңкев шәкәлты верпәты 1 миллиард 350 миллион шурәс шойт штраф вух сухуптәсәт. Щит пәты интәм дыв леваса мўва-авәта ән кетумләт.

В.М. Куриков әкәтәшум мира лупәс, хуты Югра мўв Природнадзор тәхи әха мўвев-йиңкев давадты вер, вәнтән тәса рўтыщәты олаңан немасыя буклет непекәт ләщәтты па сәсәдты мосл. Щәта вәнтәт давадты тәхет адресәт па карты кел номерәт иши нўх хәншты.

А.И. Маремьянин Апутәртәс, хуты 2015-мит олн «Дәңки» община әх вой вәдты кәт вәнтәң тәхәңән көщайт пида давадман тайты щира кашәшты непекән еш пос пунсәт. Интәм ши община әх 250 шурәс гектар мўв вантман тайдәт. Ши вер пәты дыв немасыя хәннехуятәт вәндтәсәт па удостоверение непекәтн катлуптәсәт. Щиты интәм вәндтум әх мўв давадты питләт, ләдн па мўв эвәлт юхтум мир нартамы щәта ән яңхсәт.

Едлы «Остяко-Вогульск» община көщә хә А.С. Охранов ястәс, рувәң лўң пурайн шеңк ар мир вәнта рўтыщәты мәнл. Щәта рат хәрәт верләт, нампар эвалдәт, ши эвәлт тўт вўшийл. Вухн тәм әх немхуятн ән пунды. Щит пәты мосл немасыя журнал непек ләщәтты, хута хәншты,

мәта пурайн па муй арат хәннехә вәнта юхтәс па хән юхи керләс. Ши пурайн вәнта юхтум мир мўвев-йиңкев давадман тайты питләт.

А.В. Новьюхов Аайкел тәс, хуты юхи хәшум тәсыләшн округева Свердловской, Курганской, Коми па па мўвәт эвәлт әх даварт яңхты-мәнты карты әхәлн вой-хўд велпәсләтыюхәтләт. Тәм ванән дыв вантсәт, хуты 40-кем щимәш мойң әх юханән вәсәт. Дыв йилуп хўд велпәс шўңкәтн яңкем кенәс телыева сорт хўдн пунсәт. Щиты рәхл хән? Вәнтән вәдты ән хошләт, дыв юпелн ар пеләк вәнт хотәт тўтн ләдыйт. Мўвев-йиңкев иса нампарн эвалдман вәл. Шуши мирәт щиты хән верләт, дыв айтедн тынәң мўвев-йиңкев давадман тайдәт. Александр Новьюхов яснәт ширн, па мўвәт эвәлт юхтум хуята мўң немәлт путәртты ән веритлўв, вантә, кашәң хәннехә хўд велпәсләты рәхл. Тәп мосл йилуп поступсы хәншты, ләдн дыв нартамы ши арат хўд ән вўсәт, рўтыщәты юхәтләт ки, ат тәса рўтыщәләт. Муй пәты ши арат хўд вўты? Шуши мир вой-хўд велпәсл ки, тәп леты арат вўд.

Юхи хәшум Яснәтн Югра мўв луваттыйн Природнадзор тәхи көщә хә С.В. Пикунов лупәс, хуты ши верәт яма нух вантдыйт па ши әх вухн пундыйт муй па сўта хәншдыйт.

Ёмвошн хўдӑң емӑңхӑтл вӑс

Ай кер тыдӑщ 17-20-митн Ёмвошн «Югра-Экспо» хотн «Югорский рыбный фестиваль» немпи XVI-мит тынесты ванлтупсы вӑс. Щит иса пурӑйн лухн хӑхӑлды па пушкан эвӑлт есӑлды кӑсупсийн лӑщӑтды.

Ванлтупсы тӑты ӑх лупсӑт, хуты тыв ванкўтды Югра па Россия мўв детут верты 40 мултас тӑхи ӑх юхтылдӑт. Щи тумпийн щиратхӑтлӑт мӑр тыв 5 шурӑс хуят юхтылдӑс. Тӑта арсыр еплӑң детутӑт лӑтты рӑхӑс: хўдӑң, нюхӑң, няняң детутӑт, арсыр воньшўмутӑт, мавӑт па арсыр пурмӑсӑт. Тӑм олн «Югра-Экспо» хотн лухн хӑтӑтьдӑты кӑсупсы вантты пӑты вӑн телевизорӑт версийт.

Тынесты ванлтупсы пурӑйн арсыр рўтыщӑты хӑрӑт, кӑсупсӑт лӑщӑтман вӑсӑт: «Хўд ваньштыкӑсупсы», щӑта хӑлумкоманда ӑхӑмӑсӑс сора хўд ваньшты; «Пӑд нянь верты кӑсупсы» па «Мет сора дety кӑсупсы», щӑта мойң ӑхӑмӑсӑс сора-сора еплӑң детут верты па дety. Ӑша пӑд нянь верты кӑсупсы одӑңӑн хӑншлум. Щӑта Свердловской па Пермской мўвӑн эвӑлт мойң ӑх кӑсӑт. Лыв сора мет вӑн, ӑл па мет ай пӑд нянь еплӑң соус детут версӑт. Мойң ӑх ӑмӑша кӑсӑт, щир вер нях такды вантты ӑн веритсўв. Кашӑң кӑсупсийн нух питум ӑх тынӑң мойлупсӑт ӑша холумтсӑт.

ЩИ емӑңхӑтл пурӑйн Антонина Николаевна па Василий Геннадьевич Никоновӑң пидӑ вӑйтӑнтейдсум. Лын мойң ӑх вўды ӑхӑлн тӑтьдӑсӑт. Лын вўт кӑртӑн эвӑлт юхӑтсӑнӑн, щит Кышик кӑрт эвӑлт 53 верста кемн вӑд. Вўт

кӑртӑн 28 шурӑс гектар араттӑйл, щит эвӑлт мет ар – щит нӑрум мўв.

Вўдӑт пӑты Ёмвоша йиты пӑнт-ӑш хўв вӑс, мет сыры вӑн машинайн лывел Лянтор па Сӑрханл вошӑна тӑты мӑсӑс. «Вўдылўва лавӑрт щиты яңхты», – лупӑс А.Н. Никонова.

Интӑм лын, 35 од юхды училищӑйӑн ӑтшуптум именӑн-икенӑн (В.Г. Никонов – Ишимской сельхозучилище, А.Н. Никонова – Пулӑнавӑт вошӑн зооветтехникум), пенсияйн вӑлдӑнӑн па вўдӑт тӑйты мосты вер тӑлӑн. Лын 30-кем вўды тӑйлӑнӑн. Тӑм товийн вўды омӑсты тыдӑшн ар пеши лавӑлдӑн. Лынана вӑн пухӑн нӑтл.

Мосл ястӑты, хуты Василий Геннадьевич – рўщ хӑ, тӑп хӑнты вӑлупсы вана вўслӑ. Лўв вӑн пӑмашипа Николая Михайловича Лозямова лупл, вантӑ, лўв хӑнты пӑн пӑнлӑты, мевӑтты, вўды тӑйты, вой-хўд вӑдпӑслӑты верӑта вӑндтӑсы.

Никоновӑң лупсӑнӑн, хуты мет вӑн нўша – щит юхи хӑшум одӑтн шеңк ар мойпӑр йис, тӑнял лыв яңкем пеши вӑсӑт. Щи тумпийн ям арат од юхды лын вўт кӑртӑн пўңӑлн Лянтор вош эвӑлт Рогожинской мўв илпи питы вуй вўты тӑхи вӑнты машинайт яңхты пӑты кев ӑш версы. Щит пӑты вӑнтӑн ар хуят нӑртамды вой вӑлты питсӑт, ин кўрӑң муй па па вой ӑнтӑм. Щӑлта «Сургутмебель»

Василий па Антонина Никоновӑң

Камчатка эвӑлт тынесты нӑс

«Рахтынья» община тынесты нӑс

тӑхи ӑх лын вўт кӑртӑн пўңӑлн юх сӑвӑрты питсӑт, щирн вўдӑт пӑты лант шимла йис. Ветьяң мултас од лавӑлды мосл, лӑдн щӑта йилпа лант тывӑс. Щиты лынана лавӑрт вўдӑт тӑйты, вой-хўд вӑдпӑслӑты.

Лын ай пенсия вух ӑша

холумтлӑнӑн, щирн итӑх пурӑйн Ёмвошн, Шапша па Ярки кӑртӑнӑн хўдӑт, воньшўмутӑт тынылӑнӑн, щит ищи вух нӑтупсы.

Людмила
ШУЛЬГИНА

Шуши мир кәссәт

Вұды давәлты хәйңән Денис
Кечимов па Евгений Глызин

Хәнты ими-тыншаң тәхл

Хәнты әвие арийл

Ай кер тыдәш 25-26-мит хәтлңәһән Ёмвошн вүдең ҖҢ Югра мўв кәшә кубок холумтты щира кәссәт. Кәсупсыя 18 хәннехә Сәрханл, Нижневартовской, Нуви сәңхум па Ёмвош районәт әвәлт юхтәс.

Вүдең ҖҢ пәты кәсупсы хәлум щира мәнәс. Олңәдн жүри ҖҢ тәса арталасәт, муй арат щи хәннехә вүды тәйл, муй арат пеши мәнум ол мәр тәшелдн сема питәс, муй арат вүды нюхи дыв мәсәт. Щи әвәлт жүри ҖҢ кашәң вүдең хуя-та балл немпи утәт омәссәт.

Шәлдә дыв Ёмвошн ай кер тыдәш 25-митн кәссәт. Дыв вүды давәлты вер олңәһән экзамен щирн иньшәсупсәт лүңәтман ястәсәт. Мўвәт-автәт давәлты вер тәты департамент кәшә ләңкәр хә **А. Киселев** вүщә ясәң кәсты ҖҢ лупәс:

– **Интәм нын кимит пўш Ёмвошн кәсты питләты. Окрут па вошәң мир пәты щит вән Җмәңхәтл. Мўң вәдәв, муйсәр давәрт нын рәпатайн. Нына ишки муй вотәң хәтләтн вүды давәлты мосл. Тәм кәсупсы мирева амәт тәл.**

Елды хәтлән вүдең ҖҢ археопарк питәрн вүды әхләтн, духн, тыншаң әвәдман па хәлум пўш

навәртман кәсты питсәт. Щи хәтлән тыв вүдең кәсупсы вантты округ кәшә не **Н. Комарова** ищи юхтыләс. Лўв лупәс, хути щит мосты кәсупсы, вүдең ҖҢ ияхә әкәтман арсыр мосты верәт олңәһән путәртты, нўшайт тўңматты щир тәйләт.

Окрут кәшә ләңкәр хә **Г. Бухтин** әктәшум ҖҢ вүщә ясәң лупәс:

– **Олңәмит пўш нын тыв юхтыйдманәһән камн шеңк ишки вәс. Тәмхәтл ям тәрүм. Ма вәдәм, нына давәрт вәс щи кәсупсыя ләшәтыйдты. Жүри ҖҢ верәт така вантләт. Әмәш, хути тәм олн кәсупсыя вет не юхтәс, сырыя тәп и не вәс. Вән пәмәщипа ям мойдупсәт мәты ҖҢ лупты ләңхәлум.**

Вүдең әхләт кәсты әш и километр хўват вәс. Жүри ҖҢ яма вантсәт, хутыса вүдәт хәхәлсәт, муй арат минута мәр дыв финиш вәнты юхәтсәт. Мосл лупты, вүдәт юпийн духн хәхәлты шеңк давәрт, тәп иса хә ҖҢ яма яңхсәт. Неңәт духн әһ хәтәтьдясәт, дыв тәп вүды әхәдн кәссәт, хәхәтьдясәт па тыншаң тәхсәт.

«Яма кәсты хә» номинацияйн хәдмит тәхи Виталий Рускин (Сәрханл район) холумтәс, кимит – Евгений Глызин (Ёмвош район), олңәмит – Юрий Тарлин (Касум вош). «Лучшие производственные

показатели» кәсупсийн хәдмит тәхия Юрий Тарлин питәс, кимит – Светлана Пяк (Тәрүмдор вош), олңәмит – Петр Попов (Касум вош).

Неңәт күтн хәдмит тәхи Зинаида Кечимова (Сәрханл район) холумтәс, кимит – Полина Ермакова (Ёмвош район), олңәмит – Зоя Рускина (Сәрханл район). Светлана Пяк па Любовь Казанжи кәстәд пәты ишәкты непекәтн мәсийңән.

«Мет айлат вүдең хә» кәсупсийн

Александр Киселёв: «Тәм ол вўш әвәлт вүдең ҖҢ кәсупсы Ёмвошн кашәң ол верты питлўв».

Юрий Тарлин нух питәс. «Ветеран оленеводства» утн Николай Тасьманов (Касум вош) нух питәс, лўв тәм олн 58 тәдә йис па ин вәнты Касум вошн вүдең ҖҢ кәсупсийн кәсл.

Иса вүдең ҖҢ күтн мет яма кәсты хәя Пётр Попов пирысы. Лўв па нух питум хәнты не Зоя Рускина «буран» тўтәң хопңәһән мойдәсийңән. Па нух питум ҖҢ ищи арсыр ям па мосты мойдупсәтн мәсийт.

Надежда НОВЫХОВА

Вүдөң өх емәңхәтл вәс

Тәта мосванән, ай кер тыдәщ 18-мит хәтәдн, Варьёган кәртән Нижневартговской районән рәт мұватн вәдты па вұды лавәлтты юрнәт па хәнтәт «Велпәс па вүдөң өх» емәңхәтлэд поридәсәт. Ши хәтл мәнум мәр дыв па арсыр вошәт эвәлт ияха юхтум сыр-сыр мир хәннехуятәт немасыя тынесты тәхет пұншәт.

Шуши өхлүв Аган юханән велпәсдум сортәт, мевтәт, ев хұдәт па ай ләрәт муй вәнтән ёша павтум вәнтәр вой сухәт, вұды нюхи па арсыр ёшн ёнтум муй хурамәң хәншийн верум дәмәтсухәт па ай пурмәсыет елта юхтум рұщәта тыныты щир тайсәт. Емәңхәтлә әктәщум сыр-сыр мирәт ищиты кавәртум дөтүтәт ед тынысәт.

Мослупты, муй щирн Варьёган кәрт депн вәнтәтн вәдты вүдөң хуятәт күтәдн вұдыйн кирум әхләтн кәссәт. Ши оләңән мәнума Нижневартговской район луватн арсыр кәсупсәт арталәты тәхи кәща хә **Александр Фальченко** айкел тәс па тәмиты путәртәс:

– Тәмхәтл мұң «Велпәс па вүдөң өх»

емәңхәтлэва кәсты щира 14 вүдөң әхәл арсыр вәнт кәртәт эвәлт тыв юхәтты ясәң китсәт. Ин па еша лавләслүв, мосәң, мәтты хәннехә тәп-тәп Варьёган кәртэва ванама. Тәм күтн лапәт вүдөң әхәл иса кәсупсыя ләщәтман вәд. Муйсәр мойлупсәт нух питум өхлүва катлуптәты питлүйт, щи вер оләңән **Нижневартговской районын көшәйт нәмәсләт. Ма па, вәнтә, мұң хуцева рәпитты хәннехуятәт пида кашәң кәсты щир ямсыева па вещьката арталәдүм па, ияха нумәс верман, тұңщираңа вүдөң әхләтн наврәлтыйлүм өх непека нух хәншлүм. Тәм одн шуши мир өхлүв арщирн кәсты вұянтләт, щит: мет оләңән – лухәтн хәхәдты, кимит пұш – әхәл хуши нух**

Шуши өх кәсупсыя әктәщләт

дольман, хәдмит – потум тәхты әхтыя омәсман, па әд вұдыйн кирум әхәдн сора мәнты па мет оләң тәхия питты. Тәмәщ емәңхәтләт па вүдөң өх кәсупсәт хұвтәдн Варьёган кәртән ләщәтты пиньщәсийт. Ин тәта ХХІІІ-мит «Велпәс па вүдөң өх» емәңхәтл мәнд. Кашәң ол кәсты щирәт йидпатлүв па ямашәк ләщәтлүв. Юхи хәщум оләтн, вәнтә, арсыр районән округев луватн тәмәщ кәсупсәт шеңк тәса па хурамәңа вердыйт. Нижневартговской районэв вера вән па щит пәта ин Аган па Варьёган кәртнән депн вәнт шушийн вәдты вүдөң өх ар пеләк тыв әктәщәт. Тәта щимәщ рәтәт эвәлт хуятәт шиваләты рәхл, щит: Айпинәт, Казамкинәт, Покачевәт, Сопочинәт – хәнтәт, Айваседа өхлүв – юрнәт. Ин еша вәд кәсупсәт питләт па щи юпийн вельщи уша йил, муй щирн дыв тәм щосн кәссәт па мәта өх нух

питәс.

Вүдөң өх Аган юхан хұватн вұдыйн кирум әхләтн кәссәт па щи юпийн емәңхәтлә юхтум хәннехуятәт Варьёган кәрт рұтьщәты хөта вохсийт. Нижневартговской район кәща ләңкәр не Оксана Липунова кәсупсыйн нух питум хуятәтишәкты непекаәтн па тынәң мойлупсәтн катлуптәс. Щиты оләң тәхи хә өх күтн **Тихон Айпин** Варьёган кәрт па **Евгений Айпин** Аган кәрт вәнт шушийн вәдты икеңән ёша павәтсәңән. Кимит тәхи **Семён Айпин** Варьёган кәрт вәнт шуши эвәлт юхтум ики холумтәс. Щәдта неңәт күтн **Татьяна Колыванова** Варьёган кәрт па **Любовь Казанжи** Аган кәрт вәнт шушийн вәдты именән мет олаңа питсәңән. Кимит тәхия **Любовь Айпина** Варьёган кәрт вәнт шуши не юхтәс. Тәмиты вүдөң өх емәңхәтл Варьёганән мәнәс.

Владимир ЕНОВ

Хәнты хә вұды нюхи тыныйлд

Касум нявремәт йис моньщ-путәр ванлтәсәт

**Касум мўвн вўды ёх
емәңхәтл пурайн «Тўнтәң
венш хурәт» театәрн
юнтты айдат ёх вантты хот
верәнтсәт. Щәта дыв пўпи
апщев оләңән йис моньщ-
путәр ванлтәсәт. Еша
ёхәтшәк па дыв Ёмвоша
юхтыйлдсәт па тәм моньщ
тәта юнтсәт.**

Тәм вантты етнхотн лапәт пух,
щит Георгий Тарлин, Олег Потпот,
Сергей Лозямов, Артём Ерныхов,
Артём Тарлин, Егор Кабанов,
Иван Кабанов па и эви Кристина
Новьюхова вәсәт. Тәм йис путәр
пўпи апщев оләңән, муйширн лўв
нум тәрүм эвәлт мўва ил юхтәс.

Е. Федотова, дыв кәща неңел,
мәнема тәм вер оләңән путәртәс:

– Мўң нявремәт пида «Нумсәң
ёх» тәхийн ши вер ләщәтты
олңитсўв. Оләңән дыв ай вантты
шәпәт верәнтсәт, арсыр ушхуль
утәт ванлтәсәт. Ёхәт мўң дыв
пиләда пўпи як хотн ариты арәт
па якты якәт вәндтәты пйтсўв.
Еша вәс па мўң «Тўнтәң венш
хурәт» вер ләщәтсўв. Ши вер
олңитсўв верты, ләдн шуши
мирев пўпи як хот арәт, якәт па
юнтупсәт ад юремәсәт, лавәдман
ат тәйсәдал па елды вәдты ёха
щитәт ат хәщсәт. Па мир хуятәт
тәм емәң вер оләңән уш ән

Йис моньщ-путәр юнтум пухәт

тәйләт па итәх хуятәт ши оләңән
ләңхаләт уша павәтты. Мўң
спектаклев ванттәд юпийн дыв
мудты нумәсн юхәтлййт па шуши
мирев оләңән па мудты ям утуша
верты ләңхаләт.

Касумн па Ёмвошн вантум
миратәм етнхотшәңк сәма рәхәс
па мәстәс. Касум мўвн мойң
хуятәт арсыр ям ясәт тәм вантум
вер оләңән путәртсәт. Округ кәща
ләңкәр хәя нәтты не **Л. Алфёрова**
тәм вер оләңән щиты лупәс:

– Тәм вантум путәр сәмема
хойс. Пухәт шәңк яма юнтсәт. Тәм
хурамәң па әмәщ ванлтупсы пә-
та вән пәмәщипа ясәң лупты

ләңхалум.

Ёмвошн етнхота юхтылум
мира тәм ванлтум йис моньщипа
сәма хойс.

Е. Нёмысова путәртәс:

– Нявремәт мўңева тәс
юнтупсы ванлтәсәт. Ши педы
ванттәнән, нумәсн юхәтлййн,
хуты тәрмен, мўвен, вәдупсән
оләңән немўдт ән вәйтлән. Неш
ши арат ям ут уша верты мосл.

Ёмвош юпийн нявремәт вән
ёхләд пида Няхаң воша мәнсәт,
хута дыв киная вўсыт. Тәм кина
хўват па мўвәтн арсыр мирн дыв
вантты пйтлййт па емәң пўпи
якты хот оләңән уша верты.

Иван Кабанов

Кристина Новьюхова

Ушхуль юнтупсы

Надежда ВАХ

Полнават кэрт верат

**Там ванан ма рэпата
ширн Нуви сажхум район
Полнават кэрта янхсум. Мет
сыры кэртан көща не Лариса
Макеева пида вэйтантийдсум.
Муй ширн тата мир вэл,
муйсар рэпатайт тайл, щи
олаңан айкел вўсум.**

Полнават па шив лўнум
Тўкьякән, Паштар па Ваньшават
кэртатн 1628 хуят вэл. Полнават
кэртан – 1200, Ваньшаватн – 200,
Тўкьякәнән – 77, Паштарн – 66
хәннехэ вэл. Ар пелак хуят щит
хәнты мир ёх.

**– Лариса Александровна,
муйсар рэпитты тэхет нын
тайлэты?**

– Па кэртат иты мўң ашкола,
хатл мар нявремат лавалты
хот, пельница, йилуп эрәшты
верата вәндтаты тахи, хотат
хошмалты, нуви тут вўшитты,
каврум па потум йиңк маты верат
тэты тахи, нивал лапка, пещта,
культура верат тэты тахи па тут
хәритты хот. Мосл ястаты, хуты
Полнавта кәрәтум ай кэртатн
ищи тут хәрәтты тэхет омәссўв.
Ма нәмәслум, хуты кэртан хуята
ям вәлупсы паты муй мосл, щи
ут мўң иса тайлўв.

**– Ширн нын кэртанан вәдты
хәннехэя рэпата иса тарумл?**

– Мўң кэртэвн рэпата
кәншты тэхетн тал пурайн
нядьянкем, лўң пурайн хәскем
хуят хәншаньшман вэл. Вантэ,
лўңан хә ёх хўл вәлпәслуман
янхлāt. Щалта кэртан вош хулэт
сыстама ләшәтлāt, доньщ йира
хирлāt, нявремат паты реп
верлāt, лўңан аня лыптāt, юхāt
омәслāt. Нәмәслум, хәннехэ
рэпитты ләңхал ки, лўв рэпата
иса вәйтāl. Итәх айлат ёх Нуви
саңхум вошн рәпитлāt, итәх
вахтовой ширн. Ар пелак хәйт
тут хәрәтты тэхетн рәпитлāt. Щи
тумпийн ешавәл и лўв саттәда
вер тайты хәннехэ тўхлән войт
енмалты тахи пўншāl. Тата ищи
рэпитты ширн питл. Щалта кāt
хуятнән грант вух вўснән, интам
хот вой енмалды паты немасыя
тэхет омәсты питлāt. Щит паты
рэпитты тэхет па тывлāt.

**– Вўт кэртат нын хушана
вәллāt?**

– Па хуты. Мўң хушева яңкем

Л.А. Макеева

вўт кэрт хәншаньшман вэл.
Тәп хәлум щимәщ тахи тәса
рәпата тәлāt. Мет вән щит Е.И.
Барышников пўншум «Ехлән-
Мазям» немпи увәс тахи. Лыв хўл
вәлпәсләлāt. Щата кэртан мир
ищи рәпитāl. Щалта «Община
Чуэльско-Ветляховская» немпи
тахи, кәщяя щата Э.М. Куриков
вэл. Сырыя тәм тахи ёх вой-хўл
вәлпәсләсāt, воньшўмутāt, тул-
хāt, нохәр семāt әкәтсāt. Щалта
Э. Куриков грант вух унтасн мойна
юхтыйдты мир паты кэрт пўнālн
немасыя рўтыщаты кэрт пўншәс.
Лўв хушеда кэртан, вошән мир
тумпийн Екатеринбург, Пермь,
Челябинск вошāt эвәлт хўл
вәлпәсләты ёх мойна юхтыйдлāt.
Щи тумпийн Ваньшават кэрт
пўнālн «Самутнел» шуши мир
община тахи вэл. В.Д. Ирган
щи тахи ләшәтәс. Щата ищи
хўл вәлпәслуман рәпитлāt. Лўң
пурайн нявремат паты рўтыщаты
тахи верлāt. Сырыя и смена вәс,
интам кāt щира версы. Вантэ,
айлат ёха щата шеңк әмәш.

**– Нын кэртанан вәдты пуш-
хиета нявремат лавалты хотн
тэхет тарумлайт?**

– Иса тарумлайт. 2007-мит одн
мўң 90 няврем паты хатл мар
пушхиет лавалты кāt нартупән
йилуп хот пўншсўв. Интам шив
тәп 70-кем няврем янхāl. Щит
паты тэхет вәллāt.

**– Хотат омәсты вер муй ширн
нын хушана мәнл?**

– Хотат омәсты вер мўң хушева
шеңк яма мәнл. Тәмхәтл вәдты хот
лавалты тәхийн немхуят әнтәм.
11 ол юхды, хән ма тыв рәпитты
юхәтсум, соткем хәннехэ хот
лавләсман вәсāt. Айлтыева катра
хотат эвәлт кэртан мир йилуп
хота касәлләлўв. 2015-мит ол
юхи хәшум хәтлātн мўң 16 па
10 хот йитуп кāt нәртупән йилуп
хотнән пўншсўв. Нәмәслум,
йилуп ол емәңхәтл паты кэртан
мира щит мет ям мойлупсы вәс.
Щи тумпийн мир субсидия муй
па грант вух ширн айлтыева дыв
саттәда хотат омәслāt. Щит паты
тәм вер мўң хушева тәса мәнл.

**– Хутыса янхты-мәнты верāt
нын хушана мәнлāt?**

– Янхты-мәнты верāt олаңан
мәнема лаварт путартты. Мирев
лўңан тутән муй па әл хопātн, тал
пурайн тал әш хўват машинайтн,
автобусәтн янхлāt. Щит ям.
Товийн па сўсн, хән Асәв хулна
ән потлы – шеңк лаварт пура.
Тўхлән хопāt шикўш янхлāt, тәп
тынәнāt па ар хәннехэ шив лўнты
ән веритāl. Ләңхалум ястаты, хуты
мўң кэртэвн калтән мосл. Вантэ,
лўңан «Заря» немуп тутән хопа
итәх пурайн лаварт юхан хонәна
хойты. Сырыя йиңкев вән, щалта
па ая йил. Мўң шикўш кев сохлāt
шив пуныйллўв, тәп ерта йил –
йиңкән ләп вўлуйт. Щит паты тәм
вер мўнева тўңматты мосл.

**– Кэртан мир нын хушана
сыстам йиңк яньшāl? Хәлең йиңк
сыстамтты ут вәл?**

– Полнават кэртан йиңк
сыстам. Атум, хуты йиңк маты
турпайт иса кэрт хўват ән пунсыйт.
Щит паты итәх хотата тракторән
йиңк тәлўв. С.П. Маненковая щи
олаңан путартлўв, тәп вәлўв, хуты
иса тәхийн йиңкән турпайт пунты
ки, хәлең йиңк сыстамтты ут щи
арат рәпата верты ән веритāl,
ширн йилуп вән ут омәсты
мосл. Интам мўң нәмәслўв,
муй ширн тәм вер тўңматты.
Ләңхалум лупты, мўң хушева
нампәр әкәтты йилуп па вән тахи
омәслы. Вәйт дор тыләшн щи
та-хи пўншлўв. Ястасы, хуты 30
ол мар шив нампәр пунты рәхл.
Щи вер олаңан ходмевн мўң нух
амәтсўв.

Ирина САМОНОВА

**Сүмэтвош
район Хулимсунт
кэртэн ма вой
деккэр не Людмила
Алгадьева пида
вэйтантайдсум па
путэртсум.**

**– Людмила Марты-
новна, путэрта нэң
олдэнэн.**

– Ма эви опрашнемем Анямова, ма 1970-мит онд тэндуп тыдэш 6-митн Няксимволь кэртэн сема питсум. Ащем Мартын Ильич Анямов Свердловской область Ивдельской район эвэлт вэс, вэ-лупсэл мэр вүды тащат давдэс, щалта Кев па пелка янхты ёха нётэс. Аңкем Анна Андреевна, эви опрашнемл вэс Анемгурова, лүв ашколайн хотхэр дюхитты неңа рэпитэс. Мүң семьяевн яртың няврем вэс, мет вэн Ульяна упем ай пурайн антэма йис, хэлум пух па вет эви хашдэс. Яйдам антэма йисэт. Мин Софья упем пида тата Хулимсунтэн вэдлүмн, Вера упем – Тюменьн, Раиса па Ольга – Ёмвошн вэдлэнэн.

Ма ашкола етшуп-тумем юпийн Пулңават вошн зоотехникум хуца вэндтыйдсум. Щит эмаш пура вэс, мүң ванкүтды кэссүв, ма Тюменской область паты духн хэхалдсум, товат кэсупсийн 1-мит тахия питыйдсум, ар ишакты непекем тайлдум.

1990-мит онд не-пекэңа ювмем юпийн Ёмвош район Луговской кэрта рэпитты китсыном. Тэп тата мәнэма давэрт вэдты вэс, щит паты Хулимсунт кэрта рэ-питты па вэдты мәнсум. Тата ма ики версум, лүв немд Михаил Ильич Алгадьев, «Сосьвинской ЛПУ» газ мәнты вер тэты тахийн машинайн янхты хэя рэпитл. Кэрт няврем вэна йисэн:

Л.М. Алгадьева

Турват кэртэн вүдэт

Н.Меров верумхур

Вой деккэр не

Александра эвие щел вух мевд пос пида ашкола етшуптэс, щалта Сэрханл вошн государственной уни-верситет юридической факультетн вэндтылдэс. Кирилл пухем ашкола юпийн Ёмвош техно-лого-педагогической колледжэн вэндтыйдты однитэс, ин армияйн служитл, юхи керлэд па елды вэндтыйдты питл.

**– Людмила Марты-
новна, нэң рэпатаен
олдэнэн путэрта.**

– Ма ателт рэпитлүм, Няксимвольн ищи вой деккэр вэд, тэп ма ищи шив янхлүм. Итэх пурайн Сүмэтвош эвэлт вой деккэриими юхтыйдл, мүң ияха кэртэт хуват янхлүмн. Ям, хути иса мосты пурмасэт, щүңкэт, пуртэнэт тайлдум.

Ёмвош па Сүмэтвош эвэлт немасыя рэпитты щира план китды, ма щи непекем хуват рэпитлүм. Хот войт эвэлт кэды вүлүм, мосты пуртэнэт доньшлүм. Ма Хулимсунт тумпи Няксимволь, Приполяр-ной, Нёрохи, Тапсуу па Турват кэртэта янхлүм. Вантэ, Турват хуца вэдты хоттел ёх ям арат од юхды вүдэт тайты питсэт. Товийн кэртэв пүңадн юхтум васэт эвэлт кэды вүлүм,

дэдн уша верты «тухлэн вой грипп» мэш тайлдат муй антэ. Щи тумпийн лапкайн па тынесты хэрэти нюхи ямсыева нух вантлүм, тынесты паты рэхты непекем ханшлүм.

Лүң пурайн ма лыптат акалүм, сораллүм, щал-та ям арат Сүмэтвоша китлүм, ям арат тата тайлүм па мосты пурайн хот войт ямаллүм.

**– Рэпатаен өхтийн
вэдты нүшайт олдэнэн
ай тўва.**

– Мет вэн нўша – щит атэлтарэпитты паты хот ан тайлүм, ай хот йит мэсы па щи. Щит паты кэрт хуват хот войта прививкайт доньшты муй па кэды вўты күрн янхлүм, итэх пурайн атэлдн ищи вохлүюм. Щалта па кэртэта янхты паты тэп бензин мэды, эхэд каншлүм, итэх пурайн икем хэн рўтышэл, ма лүв пилэда янхлүм.

Кэртэн ёх тухлэн вой па вой велпэслэты паты рэхты непекем кэртэн кэщайт эвэлт вүдэт. Тэп юхи хашум олдэн мулды паты вой велпэслэты рэхты непекем мүң кэртэва ан мэды. Щалта и вер па – тухлэн вой велпэслэты пура суханты юпийн рэхты непекем тэп тыв китдыйт. Щирн кэртэн

икет щит такды велпэса янхлэт. Мүң кэртэвн рэпата ан тайты ар хуят вэд, дыв, мосаң, дэты паты вой велпэслэдэт, мосаң, па елды нюхи тынылэт, щи вух унтасн вэдлэт. Ма щи нюхи ищи ямсыева нух вантлүм па ед тыныны паты непекем малүм.

Няксимвольн ар хуят хот войт тайлдат. Мүң Хулимсунт кэртэвн шимэд хуят хот войт тайты питсэт. Вантэ, мис паты щэхар антэм, мис тащ ан давэдды, щирн войт кэрт хуват янхлэт, итэх пурайн нампар эвэлты тахийн детут каншлэт. Щалта турн сэвэрти пурайн кэщайт рэпатайт эвэлт рэпатнекем ан есэллэт. Щи олдэнэн мүң вэн мирхот пурайн путэртсүв, мосаң, айдтыева щи вер тўң-матлүв. Ин кэртэн ёх мис давэдты хэ вэйтсэт, дыв саттэда лүвела вух сухуптэты питлэт.

Кэртэвн хот омэсты вер вевтама мәнл, итэх хуятат дыв саттэда хот омэсты ләнхалэт, тэп мўвн ан мэдыйт.

**Л.М. Алгадьева
пида путэртэс
Людмила
СПИРЯКОВА**

Полнавāt кэрт айкелāt лэщātты нявремāt

Мўн, «Ханты ясāн» газетайн рэпитты ёх, вэйтлэв, хути тāmхātл рэт ясāнн пүтāртты мир шимла йис. Мет вөн шөк, хути ар пелāk айдат ёх рэт ясāн иса āн тāйлāt.

Югорской государственной университетн рэт ясāна ищи āн вөндтāлы. Мўн вөлдүв, хути шуши мирлүв эвāлт итэх айдат ёх тāта айкелāt лэщātты тāхи етшүптāсāt. Төп мўн хушева рэпитты āн веритлāt, ширн рүщ айкелāt лэщātты тāхета рэпитты мāнсāt.

Щит пāты мўн нумса юхātсүв «Айдат айкел лэщātты хуят» немпи вер пүншты, лөдн ай кэртātн вөндтййлты шуши нявремāта айтелн ванлтāты, муй ширн хāнты ясāнāн айт лэщātты мосл. Щиты мāнум од лыпāt хойты тылāшн мўн Тэк āшколайн вөндтййлты нявремāt пида вэйтāнтййлсүв па ши вер хүват рэпитсүв. Ёхāt «Ханты ясāн» газетайн немасыя лопāсн рүщ па хāнты ясāнāн «Ай Тэк» немпи газета етāс.

Тām од ай кер тылāшн ма, Ирина Самсонова, ши

вер елды тэты щира Нуви сāнхум район Полнавāt кэрта янхсум. Кāt хātл мār ма нявремāt па айдат ёх пида рэпитсум. Сырыя ма айкел тәсум, муй ширн мўн «Ханты ясāн» газетайн рэт ясāн дерамтлүв па елды тәлүв. Айдат ёха газетаев олāнāн хурāн кина ванлтāсум. Мет олāн ух редакторэв, айкелāt лэщātты ёх олāнāн, щālта муйсār айкелāt мира хāншлүв, муй ширн нявремāt рэт ясāна вөндтāлүв па па верāt олāнāн айт тәсум. Щи юпийн ястāсум, хути газетаев тумпийн мўн нявремāt пāты «Хātлые» немпи хурамāн, ольпāн журнал есāлсүв. Щālта лэщātтум киникайт, хурāн буклетāt па па йилуп непекāt олāнāн айкел тәсум.

Ши юпийн ма хāнты ясāн вэты нявремāt пида вэйтāнтййлсум па ванлтāсум, хутыса айкел, пүтār вүты па

Полнавāt айкелāt рэт ясāнāн хāншты питлат

непека хāншты мосл.

Щит Света Туполева, Настя Гришкина, Карина Бессонова, Маша Гришкина, Ксюша Юхлымова, Лариса Осауленко, Алена Алферова, Миша Хорошев, Анжела Лельхова, Дима Паладыч, Руслан Гришкин, Надя Егорова, Давид Панкратов па Оля Соколова.

Мет олāн пүтār мўн ияха хāнты ясāн вөндтāты не Анастасия Евгеньевна Вахат (Себурова) олāнāн кāt ясāнāнāн: рүщ па хāнты ширн хāншты вүянтсүв. Нявремāта ши вер шеңк мөстāс. Дыв ши мурта нух амātсāt, кашāн

хуят лāнхас мулты ясāн вөндтāты неңал олāнāн сөхāлн хāншты.

Елды кашāн няврема партүпсы мāсум, лөдн хāлдэвāt вөнты юдн хāнты па рүщ ясāнāн әмāщ пүтār ат хāншсāt.

Кимит хātāлн вэйтāнтты пүрайн айдат ёх худыева пүтрāt тәсāt. Дыв хоттел ёхлал, рөтлал, рэт кэртйел, āшколаел, йис верātяма вэты имидал олāнāн шеңк яма хāншсāt.

Нәмāслүв, елды дыв ищиты апрāна āшколайн вөдты газетая увāс вөлүпсы олāнāн хāншты питлāt. Вантэ, мет ям, хән āшкола газета āнтө төп рүщ ясāнāн верлы, хāнты ясāнāн лэщātты питлы ки – мўн рэт ясāн па йис культура верлүв ищи елды вөдты питлāt.

Мўн па тām ванāн «Ханты ясāн» газетайн «Ай Тэк» газета иты кāt ясāнāн немасыя лопсāt лэщātты лāнхалүв.

Ширн, Полнавāt āшколайн вөндтййлты нявремāt, ям нумāсн, ям ясāнāн, ям верн мўн рэт ясāн елды түваты, мирева төп ям айкелāt олāнāн хāншаты! Мўн нынана иса верн нөтлүв!

Полнавāt āшколайн вөндтййлты нявремāt

Йилдуп хот дава́лман вэл

**Ар ол мэр
Нижневартовск вошн
вах ханты мир эвэлт
Римма Прохоровна
Сигильетова вэл.
Идатн рэпата ширн
шив янхмемн ма тэм
путраң ими пида
вэйтантайдсум.**

Римма Прохоровна 1958-мит ол то-ви пурайн Ларьяк кэртән Сигильетоват вэн хоттед ёх хуши сема питәс. Аңкел, Лукерья Федоровна, Мегион вошн сема питәс, щата енмәс. Ащел, Прохор Никифорович Сигильетов, Нижневартовской район Люкпай кэрт эвэлт вэлты хуят. Пидыенән яң няврем тайсаңән. Хэлум пушәх айтедн әнтәма йисәт. Дәпәт няврем: Людмила, Полина, Римма, Александр, Алевтина, Юрий па Ана-толий вәна енумсәт.

Аңкидал-ащидал Анулсаң па непекәң хуятнәна вәснән. Прохор Никифорович коммуниста вәс, Тюменской дума хуца депутат рәпитәс. Вещката рәпата түвмәд пәты «Орден Ленина» немпи мевд посн мойдәсы. Лукерья Федоровна «Ветеран труда» па «Орден материнства» немуп мевд поснәнән катлуптәсы.

Римма Прохоровна айлат пурайд Пуг-Юк кэртән мәнәс. Щәлдта әшкола вүша ювмәдн па нявремәт иты дүв Чехломей кэрт әшкола-интернататәсы, щәта дыв няд класс вәнты вәсәт. Вет класс эвәлт Ларьяк кэртән вәндтәйдты питедәт. Римма эвия әшколайн әмәщ вәс. Дүв имухты кәт ясаңән путәртты питедәс. Вантә, иса рәтләд нумсәң хуятәта вәсәт.

Римма Прохоровна щатыщәсел Сидор Федорович Сигильетов нем тайс. Дүв Вудәң Отечественной дая янхәс. Даясты хәр эвәлт дүв скрипка немуп нарасьох тәс. Ши ут дүвәда вера мәстәс, щит пәты ванкүтды рүщ нарасьох юхн юнтәс. Интәм ши юнтәң ут Нижневартовск вош йис пурмәсәт әкәтты па шавиты хотн вәд.

Яң класс етшуптумад юпийн Римма Прохоровна Нижневартовск воша вәдтыходты касдәс. Еша вәс па мүй илпи питы вуй па газ вүты тәхия лаборант неңа рәпитты вүсы. 34 ол мәр ханты ими тәм тәхийн рәпитәс. 2010-мит одн рүтгыщәты мәнәс. Тәп юдн омәсты Римма Прохоровна ән веритәс, вантә, дүв атәлт пух енмәлтәс па вәндтәс. Щиты вәна пелка ювум имие әшколая вахтер хуята рәпитты мәнәс. Интәм пухд нефтяной институт етшуптәс, мүй илпи питы вуй па газ вүты тәхийн рәпитәд.

Рәпата тумпийн Римма Прохоровна оса верәт түвман вәд. Нижневартовск вош «Югра дьлнуптәты» оса тәхи кәща не Марина

Антонова пида дүв ар әр пунәс, дәдн увәс вошәң мир арсыр нүша верәт түңматты. Апраң имет рәпата тәхет, вой па хүд велпәсләты верәт, ямәдты па лекщитты ширәт, вәндтәйдты верәт па па утәт олаңән ипүша нәмәсдәт па мүйкем әр тайләт, тәмхәтл вәнты түңматты нәтләт.

**Хәс мултас ол мәр
Римма Сигильетова
йилдуп хот дава́лман
вәс. Интам хот
мәты пура юхтәс,
тәп ханты имия
путәртты, хути нема-
сыя нәтупсы вух дү-
вәда еша вүты ән рәхл.**

Щи тумпийн Римма Прохоровна сәк кәрәтты вер сәмәңа тайд. Ипүш Нижневартовск вош «Югра дьлнуптәты» оса тәхи ёх Ёмвош эвәлт йис верәт яма вәты ханты ими Зоя Никифоровна Лозямова вохсәт, дәдн дүв яма ат вандтәс, мүй ширн тәса сәк кәрәтты, ёнтәсты па тыйты мосд. Ши пура вүш эвәлт Римма Прохоровна сәк эвәлт арсыр хурамәт дәщәтл. Тәм вер дүвәда шәңк мәстәс.

Едды ханты ими Емәнема и нүша верд олаңән айкел тәс. 1996-мит ол вүш эвәлт

дүв вәдты хотләтты пәты субсидия вух дава́дты тәхийн хәншәныщман вәд. Хәс мултас ол мәнәс, дүвәда хот мәты пура юхтәс, тәп ханты имия путәртты, хути немәсыя нәтупсы вух дүвәда еша вүты ән рәхл. Мәтты ки, юхи хәшум оләтн вәдты поступсәт катрая йисәт, интәм ши утәт йилпатсыт. Щит пәты йилдуп поступсәт ширн дүвәда вәдты хот дәтты щира субсидия вух еша вүты ән рәхл. Мүй пәты? Ям арат ол юхды, хән ханты не мүй илпи питы вуй па газ вүты тәхия рәпитты юхтәс, нефтяникәт эвәлт дүв и хот йитәң хотн мәсы. Щиты вәдупсәд хува́т па тәмхәтл вәнты Римма Прохоровна и хотн пухд пида вәд. Интәм пухд 27 ола йис. Мүй ширн вәндәт ханты имие вәна ювум айлат хә пида и хот йитәң хотн вәдты веритәд? Поступсы ширн Югра мүйн вәдты кашәң ханты, вухадь па юрн хәннехә вәдты хот ләтты щира субсидия нәтупсы вух еша вүты веритәд. Мүй пәты Римма Прохоровна ши нәтупсы ән мәды, ши олаңән немхуят ән вәд. Апраң ими арсыртәхета пишмайт хәншәс, тәп юхды лупды – ән рәхл.

Вәдупсәд ху-вәт Римма Прохоровна Нижневартовск вошн вәдты увәс мира арсыр ширн нәтәс. Дыв пидәда сутытты тәхия, депутатәт, арсыр кәшәйт хуца янхәс, дәдн сыр-сыр нүшәйт түңматты. Тәп интәм ханты имия нәтты хуят әнтәм. Мүй верты тывум дава́рт сүрт пида, мүй ширн түңматты ши вер, дүв ән вәдлә. Адпа, иса пурайн пухд пида и хотн вәдты питед.

Ирина САМСОНОВА

Ашкола киникайт дўңатты хот йит

Ашколайн мет мосты тәхем – щит киникайт дўңатты хот йит. Щәта Наталья Яковлевна Попова кәщә неңә вәд.

Лўв ямсыева нух вантәд, дәдн кашәң киника тўңширәңә ат тайсы, щиты нявремәт вәндтәд. Наталья Яковлевна мўңев ведьщи юхтум йилуп киникайт немасыя непека нух хәншты, печать пос омәсты па дыпийн киника яма тайты оләңән непек пулаюмты вәндтәд. Мўң лўведа арсыр кәспүсәт, ванлтүпсәт, научной мирхотәт па па верәт дэщәтты нәтлүв. Щиты «Ашкола оләңән әмәщ путрәт» мирхот 9-мит классән вәндтыйлды пух Виктор Тарлин, «Стихәт хәншты әх

няхдәт» мирхот 6-мит классән вәндтыйлды эви Кристина Негодяева па «Суворов па рўщ даясты әх оләңән путәр» научной мирхот яңмит классән вәндтыйлды пух Константин Сенгепов верты нәтсәт. 7 «Б» классән вәндтыйлды эви Алина Изаньярова нявремәт пәты «Тәд-әңкие, вўща вәда» емәңхәтл дэщәтәс. 11 классән эви Оля Канева ищи иса верәтн нәтл.

А р с ы р ә м ә щ ванлтүпсәт вәдләдәт. Ипўш мўң мет катра, мет вән па вет кидә давәрт киника шивәдәсүв. Щи катра ут рўщ ясаңән

Н.Я. Попова киника оләңән путәрәд

хәншман вәд. Щи непек Касумн и хоттел әх хуща вәд. Щәдта мет ай киника вантсүв.

Н.Я. Попова амәтл, хән мўң нух питлүв, мосты верн нәтл, мўңев вәндтәд. Мосәң, щит пәты мўң айлат әхлүв

кәрта юхтыйлдәд пурайн ванкўтды киникайт дўңатты хот йита лунтыйлдәт.

**Юлия ЛОЗЯМОВА,
тулмаштас
Людмила
СПИРЯКОВА**

«Ас әх моньщәт» хәдмит киника етәс

**Тәм ванән
Владимир Енов
хәншум «Ас әх монь-
щәт» хәдмит киника
етәс. Щирн ай кер
тыдәщ 15-митн Ем-
вошн киникайт дўңат-
ты хотн хәншты хә
пида вәйтантүпсы вәс.**

В. Енов

Мет сыры мойң әх әңки оләңән «Оләңясәң» ар хәдәнтсәт. Лўңтар В. Енов хәншәс, Сергей пухл – ар сув верәс па щит баян нарәсьюхн юнтәс.

Тәм етнхот тәты не И. Игнатова хәншты хә оләңән ай тәс. Сыры, хән рәт мўвд әвәлт хўвн вәс, лўв верә мәремәты питсы, щирн әңки ясаңән хәншты олднәтәс.

В. Енов лупәс: «Тәм йилуп моньщәң непекем ма дәл пурайн рәт мўвев дәвдум әхдәма, мәта хуятәт дәл хәрәтн пәрсәт па хуйтәт юхи юхәтсәт па щи пурайн юдн вәщката арсыр дәвәрт

рәпатәйт верум хуятләма юкантсәм». Лўв ясәл щирн, лўведа шеңк әмәщ вәс тәм киника дэщәтты, вантә, тәта моньщәң кәтнән оләңән хәншман вәд – щит Моньщне па Порне. Вәйтантүпсийн лўв лупәс: «Айтедн ма щәщәм, щәтьщәщәм әвәлт моньщәт хәдәнтсәм, щиты енумсум. Яма нәмдәм, хуты етн дын меңкәт, лон верты ими, Моньщне па Порне оләңән моньщәт моньщсәңән». Тәм киника хурәт Тәпәл вошн

вәдты хурәт хәншты юрн хә Леонид Лар хәншәс.

Вәйтантүпсийн Владимир Енов оләңән ар хуят ям ясәт лупсәт. Киникайт хәншты хә Павел Черкашин лупәс, хуты дын 11 ол юхды вәтәңә йисәң. Щи пурайн лўв «Самарово – Ханты-Мансийск» газетайн рәпитәс. Ипўш лўв хәнты моньщәт хәншты хә оләңән путәр дэщәтты партсы. Щиты лўв В. Енов пида вәтәңә йис. Газетайн лўв оләңән путәр хәншәс, «Машпан ики путәр» лўңтар рўщ ясаңә тулмаштәс. Щиты ияха рәпитты питсәңән, «Пудщәң кельщи» моньщ рўщ ясаңә тулмаштәс. П. Черкашин ястәс, ям, хуты В. Енов хәнты мир моньщәт тулмаштәд, щиты рәт ясәң дәвәдман тәйл па рўщ әх ищи хәнты моньщәт дўңатты веритләт. Елды лупәс, хуты ешавәд Владимир

Егорович Россия мўв писателәт тәхия лўңәл.

Киникая 11 моньщ хәншман вәд. Мәнсема мет әмәщ, хуты щи непекаң ма щәщәм Евдокия Шульгина (Тарасова) шәңәт кәт моньщ ищи хәншман вәдләңән.

Хәнты мир учёной ими Е. Нёмысова ястәс: «Владимир Енов – ипуляң яма кәт ясаңән хәншәл, щит шеңк ям, вантә, рәт ясәл дәвәдман тәйл па рўщ ясаңән лўңатты әх хәнты мир вәдлүпсы оләңән уша верләт».

Юхи хәшум артән В. Енов округ губернатор ләңкәр хәйн А. Шипиловән вес ики оңәт әвәлт верум тынәң мойлүпсийн мәсы.

Щәдта лўв вәйтантүпсыя юхтум кашәң хуята ешпос пида киника мойдәс.

**Людмила
ШУЛЬГИНА**

Вертут верты вэндтыйлдәт

Кондинской ашколайн 2003-мит ол вўш эвәлт «Митуц» немуп рўтыщаты тәхи рәпитл. Шци ут Кондинской вош эвәлт нядкем километра вўшн вәл, хута катра йисн вухаль кәрт омсәс. Ханты ширн «Митуц» – «Па вош», кашаң лўң щәта 90-кем няврем рўтыщәл. Щәта вәлтәл мәр дыв вухаль ясаң вәндтәлдәт, пухәт хә рәпата верты вәндтыйлдәт па хўд вәлпәсләлдәт, эвет ёнтәсләт. Ванкўтды ай ёх арсыр верн кәсләт, дыв пәтәда Вурңа хәтл, Вурщик хәтл, хўд вәлты ёх па Витхон емәңхәтләт верәнтлдыйт. Шци верәт па «Митуц» хуши вәлупсы олҔаңән эвет па пухәт «Вурщик» немуп газетайн нәдам ай павәтләт.

Ар ол рўтыщаты кәртән Любовь Александровна Сидорова рәпитл, нявремәта округе шуши мир моньщәт па арат олҔаңән путәртәл, дывел арсыр пурмәсәт па юнтутәт верты вәндтәл, дыв пидала рўтыщаты хот хурамтәл.

– Ма вәдтәм нәпәт Кондинской вошн вәлдүм, мәнәма кәт ол вәс, хән тыв тәсыюм. Тәта ашкола етшуптәсүм, әхәт Тюмень хуши социально-педагогической тәхийн вәндтыйлдүм. 1995-мит одн тыв рәпитты юхәтсүм, мет сыры интернатн воспитателя вәсүм. Щәта Катыш, Никулкино, Сотник па Ильичевка ай кәртәт эвәлтәвет па пухәт вәсәт. Хән тәп рәпитты шив йисүм, щәта 47 няврем вәс. Әхәт дыв аңкидала ащидала Кондинской па па кәртәтн хотәтн мәсыит па шив касәкәсәт. Щит пәты ай ёха вәсәт. Шци интернатн вәлты аң мосәс па шци хот ләп тәхәрс. Шци юпийн «Митуц» кәрта рәпитты мәнсүм.

Нявремәт пида тәта арсыр пурмәс верлүв: намтәт, тўтщәңәт,

Любовь СИДОРОВА: «Мўң муй мосл, иса тәйлүв: хә па не ернасәт, ухшамәт, нирәт па сәвәң вейт. Жилетәт па юпкайт нявремәтн ёнтсыйт. Щит пәты емәңхәтләт па кәсупсәт пурайн иса щитәт нух ләмтыйлдәт».

аканят, сәк пурмәс па па утәт. Тыв юхәтмәмн вертут верты вәндсүм, тәта рәпитты неңәтн вәндтәсыюм. Мўң хущева ям вертутн не Ирина Владимировна Коркина вәс, лўв арсыр вер мәнәма вәндтәс па нәдам мәнәма нәтәс. Ипўш Междуреченск кәртән вертут верты мирхотн вәсүм. Хәлүм хәтл мәр Урай вош эвәлт

вәлүм вертутәң неңәт мўнев хәнты па вухаль ернасәт ёнтты вәндтәсәт. Щәлта пурмәс верты олҔаңән арсыр киникайт лўңәтлүм, ләдн шци вер мет яма уша павәтты.

– Тәм йисн шимл няврем юдн пурмәс верләт. «Митуц» кәрта юхтыйлдты ай ёх кўтн, алпа, итәхәт иса йинтуп ёша аң вўйләсәт? Щимәщ хуятәт сора муй хўв мәр

пурмәс верты вәндләт?

– Арсыр нявремәт вәлдәт. Итәт ид омсүмләт па имухты пурмәсәл тәса верләл. Па хуятәта ар пўш вәндтәты па лупты мосл, ләдн мұдты ут верты ат вәндсәт. Мўң хущева пухәт ищи вертут верты сәмәңәт, эветиты ёнтәсләт па сәк кәртәлдәт. Юхи мәнты елпийн «Наши руки не знают скуки» немуп вәндтупсы верлүв, хута кашаң няврем вәндтәл, муйсәр пурмәсәт лўв верәс. Шци юпийн дыв пурмәсәл худыева юхи тәты ләңхәләт, ләдн аңкидала па ащидала вәндтәты. Итәх утәт мўнева хәйләт.

– Пурмәс вертыя щәшкан, нөй, сәк па па ут мосл. Хута щит вўдты?

– Сыры шуши мирәт департамент эвәлт щитәт па киникайт тыв тәтылсүв. Интүм грант вух унтасн щит ләтлүв, щит пәты шци верн нўша аң вәнтлүв.

– Ма тәта пухәт па эвет шуши мир ләмәтсүхн шивәләсүм. Хута щитәт ёнтсыйт?

– Мўң муй мосл, иса тәйлүв: хә па не ернасәт, ухшамәт, нирәт па сәвәң вейт. Жилетәт па юпкайт нявремәтн ёнтсыйт. Щит пәты емәңхәтләт па кәсупсәт пурайн иса щитәт нух ләмтыйлдәт. Аңкидала ащидала па мойң ёх «Митуц» юхтыйлдты артән ищи шуши мир ләмәтсүх ләмәтләт.

Реональда ОЛЬЗИНА

Ханты ясанг (Хантыйское слово) №7 (3451), 7.04.2016

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82
Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Ответственный секретарь –
Новыхова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02
Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г.Ханты-Мансийск,
ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52
E-mail: luima@ugracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул.Маяковского 14.

Подписано в печать:

по графику 7.04.2016г.;
фактически в 9.00
7.04.2016г. в 9.00
Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ **184**
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает точку
зрения
редакции.